

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Отже, інноваційний характер розвитку сучасної освіти, його перманентність, новітні принципи академічної свободи та варіативності безумовно потребують від сучасного вчителя відповідної професійної підготовки і готовності критично підходити до осмислення та оцінювання різних явищ, процесів, подій не лише в професійній діяльності, а й в житті в цілому.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 20.04.2026).
2. Кисленко Д. Критичне мислення як ключовий навик сучасного офіцера оперативного рівня. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Педагогічні науки. Вип.1 (64), 2025. С.32–40.
3. Конверський А. Є. Критичне мислення : підручник для студентів вищих начальних закладів. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 370 с.
4. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (Наказ МОН України № 1225 від 29.08.2024).
5. Професійний стандарт учителя нового покоління / Авторський колектив : Н. Авшенюк, І. Андрощук, Л. Гриневич та інші. Київ : Академія, 2020. 67 с.
<https://www.academia.edu/83699192/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%>
(дата звернення : 20.04.2026).
6. Ростовський О. Теорія і методика музичної освіти : навч. посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 640 с.
7. Тягло О. Досвід засвоєння критичного мислення в українській вищій школі. Філософія освіти. № 2. 2017. С. 240–257.
8. Терно С.О. Критичне мислення та інноваційні стратегії в історичній освіті. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. 120 с.

РАСТРИГІНА Алла Миколаївна

СИНЕРГІЯ КРИТИЧНОГО ТА КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ У ВОКАЛЬНО-ХОРОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ТРАВМОІНФОРМОВАНОЇ ОСВІТИ.

Сучасний етап розвитку вищої мистецько-педагогічної освіти характеризується посиленням вимог до якості фахової підготовки здобувачів вищої освіти мистецького профілю, що зумовлено як глобальними освітніми тенденціями, так і соціокультурними викликами воєнного часу. За таких умов актуалізуються потреба у підготовці педагога-музиканта, здатного до творчого осмислення мистецьких явищ, аналітичного прогнозування власної професійної діяльності та свідомого використання музичного мистецтва як ресурсу підтримки ментального здоров'я учнівської молоді. У такому контексті особливого значення набуває розвиток критичного й креативного мислення як системоутворювального компонента фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Розгляд синергії критичного та креативного мислення як інтегративного системоутворювального конструкту фахової підготовки вчителя музичного мистецтва базується на принципах функціональної взаємодоповнюваності та діалектичного синтезу. Попри те, що ці типи мислення мають різну психологічну природу (критичне - як інструмент аналізу, верифікації та логічного висновку; креативне - як механізм генерації ідей, дивергентного пошуку та інновації), у фаховій діяльності музиканта-педагога вони функціонують як взаємозалежні фази єдиного інтелектуального циклу й утворюють неподільну функціональну систему. Тобто, критичне мислення забезпечує аналітико-корекційну функцію, наприклад, щодо технологічної точності виконавства, стильової відповідності авторському задуму та ін. В той час як креативне мислення відповідає за творчо-пошукову діяльність, генерування нових інтерпретаційних смислів тощо.) Їхнє поєднання в єдиний інтегративний конструкт зумовлене потребою у професійній лабільності педагога-музиканта як здатності переключатися між різними видами музичної діяльності, швидко реагувати на зовнішні чи внутрішні виклики й одночасно аналізувати непередбачувані ситуації та творчо її трансформувати.

Про доцільність такого симбіозу йдеться у науковій концепції О. Збарської, де наголошується, що критичне мислення є базовою платформою для прийняття обґрунтованих рішень, тоді як креативність дозволяє трансформувати такі рішення у площину практичної інновації. Й саме таке поєднання зумовлене потребою у формуванні інноваційного потенціалу особистості та виступає ключовим драйвером розвитку фахівця в умовах невизначеності, пов'язаних з соціокультурними викликами [1]. Такий підхід кореспондується з концепцією Л. Ракітянської, яка розглядає емоційний інтелект як основу діяльності вчителя-музиканта, що виступає ресурсом для раціонального подолання перешкод та

знаходження оригінальних шляхів розв'язання проблем у швидкозмінних соціокультурних умовах.

Отже, синергія критичного та креативного мислення постає як процес формування цілісної інтегральної інтелектуальної стратегії професійного розвитку майбутнього фахівця-музиканта. У контексті заявленої у межах тез теми, така стратегія розглядається як здатність майбутнього вчителя музичного мистецтва до оперативного переключення між аналітичною верифікацією педагогічних ризиків та гнучким художнім моделюванням нових освітніх траєкторій. Саме такий синергетичний конструкт дозволяє педагогу-музиканту трансформувати власну інтелектуальну лабільність у дієвий інструмент професійної стійкості, де критична рефлексія забезпечує безпеку та етичність взаємодії, а креативна інтенція - створює простір для емоційного відновлення та творчої самоактуалізації особистості в умовах кризового соціокультурних викликів.

Актуалізація зазначеної стратегії безпосередньо корелює з необхідністю впровадження травмоінформованої допомоги через мистецтво, що спирається на нашу ідею щодо запровадження у мистецько-педагогічній освіті нового напрямку: травмоінформованої мистецької педагогіки. У такій парадигмі вокально-хорову підготовку ми розглядаємо як простір неклінічної реабілітації, де педагог-музикант, володіючи інтегральною стратегією мислення, здатний перетворювати процес навчання на безпечне середовище психоемоційного відновлення тих, хто навчається. та підтримки ментального здоров'я учнівської молоді. Іншими словами, впровадження запропонованої інтегральної інтелектуальної стратегії у підготовку майбутнього фахівця-музиканта стає методологічним підґрунтям для реалізації травмоінформованої допомоги через мистецтво, де критичний аналіз запобігає ретравматизації, а креативні методи за О. Збарською можуть стати інструментом підтримки ментального здоров'я учнівської молоді. Реалізація запропонованого підходу потребує усвідомлення того, як синергія критичного та креативного мислення проявляється у специфічних формах фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, й вокально-хорової зокрема.

Вокально-хорова підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва виступає провідною ланкою їхнього фахового становлення. Оскільки за своєю природою вона є поліфункціональною системою, що інтегрує художньо-виконавську, емоційно-ціннісну та творчо-комунікативну складові. У такій специфічній площині синергія критичного та креативного мислення набуває практичного виміру, перетворюючись на інтегральну інтелектуальну стратегію професійного розвитку майбутнього педагога-музиканта. Й саме завдяки останній майбутній фахівець-музикант набуває здатності до травмоінформованої допомоги через арт-комунікаційну взаємодію з учнівською аудиторією. Отже, вокально-хорову підготовку ми розглядаємо як потужний ресурс травмоінформованої мистецької освіти, де поєднання індивідуальної й

практичної форм навчання створює умови для ефективної професійної діяльності в майбутньому.

Двовекторність індивідуально-практичної складової вокально-хорової підготовки майбутніх фахівців-музикантів уможлиблює розгортання інтегральної інтелектуальної стратегії, специфіка виявлення якої деталізується через низку взаємопов'язаних аспектів. Першим із них постає аналітико-прогностичний аспект, що реалізується через глибоке осмислення музичного матеріалу, де критичне мислення дозволяє визначити структурно-логічну організацію твору та його стильові домінанти. Проте, згідно з методикою Ольги Збарської [1] цей аналіз є лише базовою платформою для прийняття обґрунтованих рішень, на якій активується креативність для трансформації цих рішень у площину практичної інновації. Така синергія забезпечує перехід від репродуктивного відтворення до усвідомленого моделювання художнього образу, що є ключовим драйвером розвитку фахівця в умовах соціокультурної невизначеності.

Рефлексивно-терапевтичний потенціал проявляється під час роботи на індивідуальних заняттях з хорового диригування й сольного співу, де синергія когнітивних процесів виявляється у здатності до самоаналізу та подолання виконавських труднощів, які часто мають психосоматичну природу (затиски як соматичні відголоски стресу). Критична рефлексія допомагає студенту виявити недоліки у звучанні та аналізувати їх причини, а креативне мислення дозволяє знайти оригінальні шляхи їх подолання. У межах травмоінформованої мистецької педагогіки це сприяє відновленню суб'єктності студента та його впевненості у власних професійних силах через успішне оволодіння «тілесним інструментом».

Комунікативно-емоційний вимір реалізується у процесі практичних занять з хорового класу, де синергія мислення забезпечує здатність до аргументованого обговорення інтерпретаційних рішень та досягнення колективної художньої згоди. У контексті травмоінформованої допомоги через мистецтво, такий спільний пошук художнього результату стає моделлю безпечної соціальної взаємодії. Тут критичне мислення відповідає за логіку та обґрунтованість виконавських рішень, а креативна інтенція - за створення спільного емоційного простору, що сприяє подоланню почуття ізоляваності через командну співтворчість.

Значний потенціал синергії реалізується й через ресурсний аспект управління емоційним станом, коли вокально-хорова діяльність свідомо використовується як інструмент підтримки ментального здоров'я вихованців. Тобто, володіючи інтегральною стратегією мислення, фахівець-музикант здійснює усвідомлений підбір репертуару та регуляцію емоційної напруги репетиційного процесу. Це вимагає здатності до аналізу педагогічної ситуації та прогнозування її впливу на особистість, що дозволяє розглядати вокально-

хорову діяльність як дієвий травмоінформованої допомоги через мистецтво на неклінічному рівні.

Таким чином, синергія критичного та креативного мислення постає фундаментальним системоутворювальним компонентом вокально-хорової підготовки, що забезпечує формування інтегральної інтелектуальної стратегії професійного розвитку майбутнього вчителя музичного мистецтва. У межах вокально-хорової діяльності ця стратегія трансформується у дієвий інструмент професійної лабільності, дозволяючи майбутньому фахівцю-музиканту набутти здатності до травмоінформованої допомоги через арт-комунікаційну взаємодію з учнівською молоддю на педагогічних засадах.

Список використаних джерел:

1. Авторський курс з розвитку критичного мислення, заснований на методиці Ольги Збарської. Навчальний посібник. укладачі Н. М. Черненко, О. І. Папач. Львів-Торунь : Liha-Pres, 2025. – 374 с.
2. Ракітянська Л. (2021). Навчально-методичне забезпечення формування емоційного інтелекту майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі фахової підготовки. Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі, (5). <https://doi.org/10.28925/2518-766X.2020.5.17>
3. Rastrygina Alla Trauma-informed help through art: experience of implementing it in the training of future music educational workers. Естетика і етика педагогічної дії : зб. наук. пр.. Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава. Київ, 2025. Вип. 32. С.142-155.

РУБАНСЬКА Ольга Яківна

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ З ІНФОРМАТИКИ

У сучасному інформаційному суспільстві, яке характеризується стрімким розвитком цифрових технологій та постійним зростанням обсягів інформації, особливого значення набуває проблема підготовки педагогічних кадрів нового типу. Майбутній учитель інформатики повинен не лише володіти сучасними знаннями у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, а й уміти критично осмислювати інформацію, аналізувати її та застосовувати у професійній діяльності.

Критичне мислення розглядається як одна з ключових компетентностей XXI століття, що забезпечує ефективну діяльність особистості в умовах інформаційного перевантаження [3]. У контексті підготовки педагогів з

students in a specialized school	України як інструмент розвитку національної ідентичності здобувачів освіти у профільній школі	
Inna Pronoza The role of critical thinking in the formation of political culture of student youth in the context of digitalization	Проноза Інна Роль критичного мислення у формуванні політичної культури студентської молоді в умовах цифровізації	308
Nataliia Raither Critical thinking as a tool for scientific and methodological support of assessing entrepreneurial risks in the business technology system	Райтер Наталія Критичне мислення як інструмент науково-методичного забезпечення оцінки підприємницьких ризиків у системі бізнес-технологій	312
Liudmyla Rakitianska Critical thinking as an indicator of subject-methodological competence of an art teacher in a secondary education institution	Ракітянська Людмила Критичне мислення як показник предметно-методичної компетентності вчителя мистецтва закладу загальної середньої освіти	316
Alla Rastryhina Synergy of critical and creative thinking in vocal and choral training of future music teachers in trauma-informed education	Расстригіна Алла Синергія критичного та креативного мислення у вокально-хоровій підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах травмоінформованої освіти	321
Olha Rubanska Critical thinking in the training of computer science teachers	Рубанська Ольга Критичне мислення під час підготовки педагогів з інформатики	324
Iryna Savchenko Mindful reading as a means of forming critical thinking in philology students	Савченко Ірина Усвідомлене читання як засіб формування критичного мислення студентів-філологів	327
Valentyna Samilyk Formation of critical thinking of future teachers in the process of environmental training	Самілик Валентина Формування критичного мислення майбутніх учителів у процесі екологічної підготовки	329
Oleksandr Serbul Critical thinking in the academic environment: features of	Сербул Олександр Критичне мислення в академічному	332